

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FARMATSEVTIKA BOZORI: HOLATI, RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA ISTIQBOLLARI

Oltiboyeva Mavsuma G'ulom qizi

Samarqand davlat tibbiyot universiteti assistenti

Beknazarova Mashhura Jamshid qizi

Samarqand davlat tibbiyot universiteti talabasi

Soyibov Husan Jo'raqul o'g'li

Samarqand davlat tibbiyot universiteti talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi farmatsevtika bozorining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va hozirgi holati ilmiy-akademik nuqtayi nazardan tahlil qilingan. Farmatsevtika bozorining tarkibi, asosiy ishtirokchilari, davlat tomonidan tartibga solish mexanizmlari hamda innovatsiyalar va investitsiyalarning soha rivojiga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, milliy farmatsevtika bozorida mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari, istiqboldagi rivojlanish tendensiyalari aniqlangan. Tadqiqot natijalari O'zbekiston farmatsevtika sanoatini barqaror rivojlantirish va uning raqobatbardoshligini oshirish masalalarida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

***Kalit so'zlar:** farmatsevtika bozori, dori vositalari, ichki ishlab chiqarish, davlat tartibga solishi, investitsiyalar, innovatsiyalar*

Аннотация. В данной статье с научно-академической точки зрения проанализированы этапы формирования, развития и современное состояние фармацевтического рынка Республики Узбекистан. Рассмотрены структура фармацевтического рынка, основные его участники, механизмы государственного регулирования, а также влияние инноваций и инвестиций на развитие отрасли. Выявлены существующие проблемы национального

фармацевтического рынка и определены перспективные направления его дальнейшего развития. Результаты исследования имеют научно-практическое значение для обеспечения устойчивого развития фармацевтической промышленности и повышения ее конкурентоспособности.

Ключевые слова: фармацевтический рынок, лекарственные средства, внутреннее производство, государственное регулирование, инвестиции, инновации

Abstract

This article provides a scientific and academic analysis of the formation, development stages, and current state of the pharmaceutical market of the Republic of Uzbekistan. The structure of the pharmaceutical market, its main participants, mechanisms of state regulation, and the impact of innovation and investment on sectoral development are examined. Existing challenges of the national pharmaceutical market are identified, and perspectives for its future development are outlined. The research findings have scientific and practical significance in ensuring sustainable development and enhancing the competitiveness of the pharmaceutical industry.

Keywords: pharmaceutical market, medicinal products, domestic production, state regulation, investments, innovations

Kirish

Farmatsevtika bozori har qanday davlatning sog'liqni saqlash tizimi va iqtisodiy barqarorligida muhim o'rin tutadi. Dori vositalari va tibbiy buyumlar bilan ta'minlanganlik darajasi aholining sog'lom hayot kechirishi, kasalliklarning oldini olish va davolash samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda farmatsevtika sanoatini rivojlantirish, dori vositalarining ichki ishlab chiqarilishini kengaytirish hamda farmatsevtika bozorini tartibga solish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu jarayonlar milliy

farmatsevtika bozorining tarkibiy jihatdan takomillashuviga, importga qaramlikning kamayishiga va eksport salohiyatining oshishiga xizmat qilmoqda.

Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi farmatsevtika bozorining shakllanishi, hozirgi holati, rivojlanish tendensiyalari hamda istiqbollari ilmiy-akademik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi.

O'zbekiston farmatsevtika bozorining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari

Mustaqillikning dastlabki yillarida O'zbekiston farmatsevtika bozori asosan import mahsulotlariga tayanib faoliyat yuritgan. Mahalliy ishlab chiqarish korxonalari sonining kamligi, texnologik bazaning eskirganligi hamda xomashyo ta'minotidagi muammolar ichki bozorni to'liq qondirish imkonini cheklagan. Natijada aholining dori vositalariga bo'lgan ehtiyoji asosan chet elda ishlab chiqarilgan preparatlar hisobiga ta'minlangan.

2000-yillardan boshlab farmatsevtika tarmog'ini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash, investitsiya muhitini yaxshilash va xalqaro standartlarni joriy etish orqali farmatsevtika sanoatining institutsional asoslari mustahkamlandi. Ayniqsa, so'nggi o'n yillikda farmatsevtika klasterlari tashkil etilishi, erkin iqtisodiy zonalarda dori vositalari ishlab chiqarishga ixtisoslashgan korxonalar faoliyatining yo'lga qo'yilishi bozor rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi.

Bugungi kunda O'zbekiston farmatsevtika bozori davlat, xususiy va xorijiy kapital ishtirokidagi subyektlar faoliyat olib boradigan murakkab va ko'p tarmoqli tizimga aylangan.

Farmatsevtika bozorining tarkibi va asosiy ishtirokchilari

O'zbekiston Respublikasi farmatsevtika bozori bir nechta asosiy bo'g'inlardan iborat bo'lib, ularga dori vositalari va tibbiy buyumlarni ishlab chiqaruvchi korxonalar, ulgurji taqsimlovchi tashkilotlar, chakana savdo subyektlari, shuningdek, nazorat va tartibga soluvchi davlat organlari kiradi.

Mahalliy ishlab chiqaruvchilar asosan generik dori vositalari, o'simlik xomashyosiga asoslangan fitopreparatlar, tibbiy buyumlar va biologik faol qo'shimchalar ishlab chiqarishga ixtisoslashgan. Import mahsulotlar esa ko'proq innovatsion, yuqori texnologiyali va tor ixtisoslashgan preparatlar hisobiga bozorni to'ldirmoqda.

Chakana savdo bo'g'ini sifatida dorixonalar tarmog'i alohida ahamiyat kasb etadi. Dorixonalar nafaqat dori vositalarini sotish, balki aholiga farmatsevtik maslahatlar berish orqali sog'liqni saqlash tizimining muhim bo'g'ini vazifasini bajaradi. So'nggi yillarda dorixona tarmoqlarining konsolidatsiyasi va zamonaviy boshqaruv usullarining joriy etilishi chakana savdo samaradorligini oshirmoqda.

Farmatsevtika bozorini davlat tomonidan tartibga solish

Farmatsevtika bozori yuqori ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan soha bo'lgani sababli davlat tomonidan qat'iy tartibga solinadi. O'zbekistonda dori vositalarini ro'yxatdan o'tkazish, sertifikatlash, narxlarni tartibga solish va sifat nazoratini amalga oshirish tegishli vakolatli organlar zimmasiga yuklatilgan.

Davlat tomonidan qabul qilinayotgan normativ-huquqiy hujjatlar farmatsevtika bozorining shaffofligini ta'minlash, sifatsiz va qalbaki dori vositalarining muomalaga kirib kelishini oldini olish hamda aholining dori vositalariga bo'lgan ishonchini oshirishga qaratilgan. Shu bilan birga, ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan dori vositalari narxlarini cheklash mexanizmlari orqali aholining kam ta'minlangan qatlamlari manfaatlari himoya qilinadi.

Innovatsiyalar va investitsiyalarning farmatsevtika bozoriga ta'siri

Innovatsion texnologiyalar va ilmiy-tadqiqot ishlari farmatsevtika bozorining barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim omillardan hisoblanadi. O'zbekiston farmatsevtika bozorida xalqaro GMP, ISO va boshqa sifat standartlarining joriy etilishi mahsulot raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Xorijiy investitsiyalar ishtirokida tashkil etilgan qo'shma korxonalar zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyalarini olib kirib, mahalliy kadrlar

salohiyatini oshirishga hissa qo'shmoqda. Bu jarayon nafaqat ichki bozorni sifatli dori vositalari bilan ta'minlash, balki eksport geografiyasini kengaytirish imkonini bermoqda.

Farmatsevtika bozorining muammolari va rivojlanish istiqbollari

Shunga qaramay, O'zbekiston farmatsevtika bozori qator muammolarga ham duch kelmoqda. Xomashyo bazasining yetarli darajada rivojlanmaganligi, ayrim innovatsion dori vositalarining importga qaramligi va ilmiy-tadqiqot faoliyatining cheklanganligi asosiy muammolar sirasiga kiradi.

Kelajakda farmatsevtika bozorini rivojlantirishda mahalliy xomashyo asosida faol moddalar ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish, klinik tadqiqotlar infratuzilmasini rivojlantirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, farmatsevtika ta'limi va kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish bozorning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasi farmatsevtika bozori bugungi kunda jadal rivojlanayotgan, strategik ahamiyatga ega bo'lgan sohalardan biridir. Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, investitsiyalarni jalb etish va innovatsion yondashuvlar orqali farmatsevtika sanoati yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Mavjud muammolarni tizimli ravishda hal etish orqali milliy farmatsevtika bozori nafaqat ichki ehtiyojlarni to'liq qondirish, balki xalqaro bozorda raqobatbardosh o'rin egallash imkoniyatiga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'tkirovich X. A. et al. OSHQOZONNING MORFOFUNKSIONAL HOLATINI O'RGANISHDA BIOKIMYOVIY USULLARNING QO'LLANILISHI //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2025. – Т. 56. – №. 3. – С. 215-221.

2. Hasan o'g'li X. X. et al. MEDICINAL PROPERTIES OF THE LICORICE PLANT AND METHODS OF ITS REPRODUCTION //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 2. – С. 130-134.
3. Mavsuma O S. A., O'tkir B. TOG'JAMBIL O'SIMLIGINING DORIVORLIK XUSUSIYTALARI //O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. – 2025. – Т. 4. – №. 37. – С. 443-445.
4. Fayzullayevich D. S. et al. PHARMACOLOGICAL PROPERTIES OF LAGOXILUS //AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING. – 2025. – Т. 3. – №. 2. – С. 620-622.
5. G'ulom qizi Samarkand O. M. et al. MORPHOFUNCTIONAL CHANGES IN THE STOMACH UNDER THE INFLUENCE OF FOOD DYES (E-171, E-173) AND THEIR CORRECTION //International journal of advanced research in education, technology and management. – 2024. – Т. 3. – №. 5. – С. 194-199.
6. Bazarova N. et al. Determination of the relationship between the polymorphic genes of metaloproteinases MMP9 (A-8202G) RS11697325 and the level of cystatin c in children with chronic nephritic syndrome //BIO Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Т. 121. – С. 03011.
7. Azamatovna U. F., Sobirjonovna B. N. DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF PHARMACY ORGANIZATIONS: REGIONAL ASPECT //International Educators Conference. – 2025. – С. 123-129.
8. Sobirzhonovna B. N. et al. THE ROLE OF ASSORTMENT AND MERCHANDISING TO INCREASE SALES IN PHARMACY ORGANIZATIONS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 120-128.

9. Sobirzhonovna B. N., Gayratovna A. H. STUDY OF THE INTERNAL PHARMACY CONTROL OF TREATMENT AND PREVENTION INSTITUTIONS AND IMPROVEMENT OF THE PROVISION OF MEDICINES AND PHARMACEUTICALS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 129-136.
10. Sobirzhonovna B. N., Azamatovna U. F. DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF PHARMACY ORGANIZATIONS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 112-119.
11. Sobirzhonovna B. N., Akbaraliyeva U. G. ANALYSIS OF WIDELY USED DRUGS AND THEIR BENEFITS IN THE TREATMENT OF BREAST CANCER IN SAMARQAND //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 105-111.
12. Sobirzhanovna B. N. New Aspects of Pathology and Norms of Matrix Metalloproteinases //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2024. – Т. 2. – №. 3. – С. 34-37.
13. Aziz K., Burxon E., Azizkhanovna N. M. STANDARDIZATION OF IMMUNOMODULATORS, ALLERGENS AND ALLERGOIDS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 156-159.
14. Hilola H., Zilola M., Azizkhanovna N. M. LOZENGE DOSAGE FORMS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 127-130.
15. Sevaraxon A., Azizbek M., Azizkhanovna N. M. PERISHABLE AND NON-PERISHABLE MEDICINES AND QUALITY CONTROL //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 123-126.

- 16.Feride B., Abdumannon E., Azizkhanovna N. M. STANDARDIZATION
AND QUALITY CONTROL OF EYE DROP DOSAGE FORMS
//AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. –
Т. 3. – №. 3. – С. 119-120.
- 17.Jasurovich M. D., Azizkhanovna N. M. INTERESTING ANALYZES
ABOUT RABBITS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL
SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 367-372.
- 18.Umida D., Bobur S., Azizkhanovna N. M. THE ROLE OF MINERAL
WATERS IN MODERN MEDICINE //AMERICAN JOURNAL OF
MULTIDISCIPLINARY BULLETIN. – 2025. – Т. 3. – №. 2. – С. 139-145.